

Večerka, Radoslav

Odkaz Josefa Kurze v oboru staroslověnské syntaxe

Opera Slavica. 2002, vol. 12, iss. 2, pp. 42-48

ISSN 1211-7676

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/117755>

Access Date: 17. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

* TRADICE – ZPRÁVY *

ODKAZ JOSEFA KURZE V OBORU STAROSLOVĚNSKÉ SYNTAXE

(Předneseno na jaře 2001 v Pražském lingvistickém kroužku ke stému výročí narození profesora Josefa Kurze)

Radoslav Večerka

Dovolte mi začít osobní vzpomínkou. Když jsem vstoupil na filozofickou fakultu v Brně, otevřel se mi právě v prosemináři profesora Kurze z úvodu do slovanské filologie a staroslověnštiny přímo ohromujícím způsobem svět vědy vůbec a bádání o slovanských jazycích zvlášť. Pro mne i ostatní tehdejší absolventy českých gymnázií byl absolutně a neočekávaně nový už sám obsah, sama látka vyučované disciplíny, neboť o staroslověnštině ani o praslověnštině se nám žádného poučení – kromě zcela obecné a nekonkrétní znalosti těch pojmů samých – dotud nedostalo. Zcela nový byl pak pro mne i pro ostatní kolegyně a kolegy v semináři zejména též metodický přístup k tématu odborného zájmu, přísně věcný způsob výkladu faktů, jejich úzkostlivě přesná prezentace, bezpečná, zevrubná a kritická znalost literatury předmětu a logicky vedená argumentace ústící do jednoznačných, i když opatrně formulovaných závěrů. Bylo to mé první setkání se skutečně odborným uchopením zkoumané skutečnosti obecně, konkrétně pak s tím, co se zpravidla označuje jako „filologická akribie“, setkání o to účinnější, že mi bylo zprostředkováno neobyčejně živým, temperamentním a pro věc zaujatým způsobem přednesu. Byli jsme přednáškami profesora Kurze a jeho vedením vysokoškolské výuky přímo fascinováni. Jeho oddanost vědecké pravdě se pak projevila, když v tisku odmítl pro nás vlastně nacionálně lichotivou hypotézu S. B. Bernštejna (tehdy: sovětského vědce!), že tvary typu *čbo*, *ničbože* jsou v stsl. památkách „čecho-moravismy“. Řekl mi tehdy: „Nedá se nic dělat. Amicus Plato, magis amica veritas“ – a napsal polemiku.

Po úvodu do paleoslovenistiky a jazykovědné slavistiky, který byl povinný pro všechny posluchače slavistických oborů, pak skupina studentů zapisovala opakovaně jeho přednášky o staroslověnské mluvničce i jeho semináře. Ale zatímco v přednáškových podával na pokračování detailní obraz gramatické stavby staroslověnštiny tak, že v něm

stačil dospět od hláskosloví postupně až do formální morfologie a teprve na sklonku svého působení na práh syntaxe, v seminářích se na syntax zaměřoval průběžně; byla to disciplína, k níž v té době – vedle práce lexikografické – tihl už badatelsky i on sám. V seminářích systematicky zadával a vedl státní resp. diplomní i doktorské disertační práce z tohoto oboru. Vzniklo tak množství rukopisných spisů o staroslověnské skladbě a prof. Kurz pečoval o to, aby výsledky těchto výzkumů publikovali jeho žáci v odborném tisku (např. ve Slavii nebo v jazykovědné řadě Sborníku prací FF brněnské univerzity) aspoň ve výtahu. Jak si vážil výsledků pracovního úsilí svých žáků, přestože šlo o aktivitu vědecky začátečnickou, dokládá mj. to, že neváhal zařadit sérii podrobných resumé z jejich prací o pádové syntaxi (v podobě dosti rozsáhlých samostatných článků) do sborníku *Issledovanija po sintaksisu staroslavjanskogo jazyka* (P. 1963) spolu se studii tehdejších koryfejí naší paleoslovenistiky. Podnítil tak zájem o témata ze staroslověnské syntaxe u nezanedbatelné části našeho vědeckého dorostu. Z jeho seminářů na brněnské filozofické fakultě vyšli a k staroslověnské skladbě přispěli např. Hermína Plevačová (ta se posléze orientovala jinam), Ludmila Pacnerová (rovněž pak převážnou část svého rozsáhlého vědeckého díla věnovala už tematice jiné), dále Stanislav Herodes a Marta Bauerová, všichni zároveň členové autorského kolektivu *Slovníku jazyka staroslověnského*. Na filozofické fakultě v Brně zůstali Jaroslav Bauer, který po doktorátu u Kurze absolvoval vědeckou aspiranturu u Trávníčka a do své předčasné smrti rozšířil zorný úhel syntaktického bádání z paleoslovenistiky do bohemistiky, rusistiky a polonistiky i do slovanské komparistiky generální, a já. V Praze už tak početnou skupinu odborníků zabývajících se staroslověnskou syntaxí prof. Kurz ze svých přímých žáků nevytvořil. Předpokládám však po této stránce přece jen jeho působení na kolegy v akademickém oddělení *Slovníku jazyka staroslověnského*, i když to byli a jsou primárně lexikografové a k syntaktické problematice se většinou dostávali pouze ojedinele, resp. jen okrajově v pracích jiného, např. textově kritického nebo translato-logického zaměření. Mám na mysli zesnulé Karla Haderku a Ilonu Páclovou i žijící pamětníky profesora Kurze Zoe Hauptovou a Václava Konzala. Vedle nich konečně zpracovala a zpracovává syntaktická témata soustavněji a opakovaně Emilie Bláhová. U ní ovšem v základním a výchozím pojetí syntaxe prosvítá teoretický princip racionálně logické klasifikace zkoumaných jevů vlastní Vladimíru Šmilauerovi, který tak navazoval na obecně lingvistické koncepte švédského jazykovědce Adolfa Noreena. Vědecké klima pražského ústavu ovlivněného vědeckou prací Kurzovou i osobním stykem s ním se však v jejich studiích ze staroslověnské syntaxe přece jen odrazilo.

Pracovní metoda prof. Kurze v syntaxi a v paleoslovenistice vůbec navazovala na obecné zásady a pracovní postupy lingvistického nebo spíše „filologického“ pozitivismu s jeho důrazem na přesný doklad a s postulátem filologické akribie vůbec, jak už jsem řekl na začátku. Prof. Kurz se ostatně hlásil (i v statích věnovaných dějinám oboru) k metodám Vatroslava Jagiče, což není u žáka Františka Pastrnka, který ve Vidni u Jagiče studoval a u něho se i habilitoval, nic překvapujícího. Základním předpokladem vědecké práce byla prof. Kurzovi vždy také detailní znalost literatury předmětu a její kritické zhodnocení. Jeho práce jsou důsledně zakotveny v pramenném originálním materiálu a jsou zaměřeny k jeho všestranné explikaci. Smysl pro jemné rozlišování významových odstínů a schopnost vcítit se do myšlenkového a představo-

vého světa uživatelů starého jazyka byly mu přitom východiskem k jasným závěrům (k tomu ještě níže). Dále prof. Kurz uplatňoval komparativistické hledisko, z něhož vedl své sondy do zkoumaného materiálu. Postuloval komparaci trojího typu: především srovnání staroslověnských dokladů z textů přeložených s jejich předlohami (feckými, latinskými, event. i starohornoněmeckými); dále hledisko historickosrovnávací, tj. zasazení stavu staroslověnského do širších časových i prostorových souvislostí slovanských, resp. až i indoevropských (tomu věnoval mj. i programový článek *Význam studia jazyka staroslověnského pro historickosrovnávací studium slovanských jazyků*, *Slavia* 21, 1952, 230-246); a konečně v závěrečných obdobích své badatelské aktivity srovnávací aspekt balkanologický (srov. francouzsky psané články v časopisech *Romanoslavica* 13, 1966, 81-84, a *ÉtBalkTchéc* 2, 1967, 17-21).

Věcně tvoří základní pilíř syntaktologické tvorby prof. Kurze na poli paleoslovenistiky jeho práce habilitační, obšírná rozprava o členu v staroslověnštině (Byzantinoslavica 1937-1946), a poté i další články týkající se tohoto tématu, dále pojednání o složených tvarech adjektivních, stať o nom. zájmena 3. os., analýza způsobu užití infinitivu a supina a vedlejších vět s *da* nebo článek o syntaxi participií (zvl. o jejich spojení s verbem finitem s pomocí *i* apod.). Tyto syntaktické studie (samozřejmě bez oné rozsáhlé rozpravy o členu) vydal posléze znovu v souboru *Kapitoly ze syntaxe a z morfologie staroslověnského jazyka* (P. 1972), ale jak už to odpovídalo jeho letoře i vědeckému typu, s podstatnými doplňky věcnými i bibliografickými.

Kurzovy práce o staroslověnské syntaxi tedy přinášejí nálezy k dílčím úsekům té gramatické oblasti, kterou starší jazykověda označovala zpravidla jako „významy slovních druhů a tvarů“, dnes jako „morfosyntax“. Ostatně orientoval stejným směrem zaměřením státních a disertačních prací vycházejících z jeho semináře. Domnívám se, že to není náhoda. Novodobá slavistika od prvních decenií 19. stol. navázala – zprvu odděleně – na dvě z řecko-římské antiky vycházející klasickofilologické linie v pojímání syntaxe. Na jedné straně se syntax chápala v původním etymologickém významu toho slova jako „skládání“, tj. spojování slov (syntagmatika), při němž se uplatňoval právě význam slovních druhů a tvarů. Tato syntaktické koncepti, která nechávala mimo zorný úhel lingvistiky větu jako celek a její typologii, vtiskl v polovině 19. stol. autoritativní pečeť své vědecké osobnosti vídeňský slavista Fran Miklošič. Druhá linie v pojímání syntaxe, která viděla základní syntaktickou jednotku ve větě jakožto jazykovém ekvivalentu logického soudu, tkvěla ovšem svými kořeny rovněž v klasické filologii, vycházela však spíše z logiky a rétoriky než z vlastní tradice gramatické. Je příznačné, že ji v opozici proti pojetí miklošičovskému prosazovali u nás v 50. a 60. letech 19. stol. vedle Bohdana Jedličky, který vycházel metodologicky vůbec už z jiného pojetí skladby (viz níže), Martin Hattala a Václav Zikmund, oba jako absolventi teologických fakult vzdělaní ve vedení teologické argumentace a v kazatelské praxi, tedy v disciplínách založených na rétorice. V syntetických zpracováních syntaxe (rozumí se češtiny) se u nás obě linie většinou setkávaly a kompletovaly. Je však pozoruhodné, že přípravy syntaktických syntéz kombinovaných byly většinou zahajovány průpravními pracemi právě z morfosyntaxe. U nás např. František Bartoš v přípravě syntetické *Skladby* obsahující též poučení o větě a jejích typech (vyšla jako 2. díl *Mluvnice jazyka českého pro školy střední a ústavy učitelské* Matyáše Blažka od 1878 do 1899 v 8 vy-

dáních) otiskoval zprvu samostatně celou sérii dílčích studií o syntaxi slovních druhů a tvarů, zejména též pádů prostých a předložkových.

Tento postup byl v naší jazykovědě tradiční a není proto divu, že i Kurzův nástup na pole staroslověnské skladby byl zahájen právě na úseku morfosyntaxe. Přitom nu nepochybně tanula na mysl jako cíl syntetická syntax kompletní, i s větoslovím a s naukou o souvětí, jak to dokládá stručný náčrt, který podal v *Učebnici jazyka staroslověnského* (P. 1969). Prof. Kurz zjevně zamýšlel překonat starší zpracování syntaxe v staroslověnské mluvnici Václava Vondráka (1900, 1913), a to jak zevrubností, ba zčásti pokud možno i úplností zpracovávaného materiálu, tak i syntaktickou koncepcí. Držel se při tom ovšem výkladových schémat a pracovních postupů tradičních (a jistým vodítkem mu mohlo být zpracování syntaxe v praslověnské mluvnici Meilletově, neboť k němu se i jinak hlásil), ale přijímal též některé podněty od směru etnopsychologického. Jeho konstituování v polovině 19. stol. bylo sjato se jmény Heymann Steinthal a Moritz Lazarus. Naši jazykovědě zprostředkoval jeho myšlenky zmíněný už Bohdan Jedlička, gymnazijní učitel Josefa Zubatého, ale teprve ten je rozvinul dalekosáhle a s dlouhodobými důsledky pro českou jazykovědu. Prof. Kurz se k této linii syntaktického bádání přihlásil výslovně v článku o *i* v participiálních vazbách (sb. *K historickosrovnávacímu studiu slovanských jazyků*, 1958) a předal tento metodologický impuls i svým žákům a pokračovatelům v bádání o staroslověnské a slovanské syntaxi. Za sebe i za manžele Bauerovy však mohu říci, že primárně jsme se o etnopsychologické teorii a jejich pracovních postupech v syntaxi poučili v Trávníčkově dvojdílném spise o neslovesných větách v češtině (1. 1930, 2. 1931) a teprve jejich prostřednictvím jsme dospěli k autentickému Zubatému. Bauer pak, po doktorátu u prof. Kurze vědecký aspirant Trávníčkův, z generační touhy po samostatnosti jeho závěry (nikoli závěry Zubatého!) namnoze v detailech revidoval, protože je pokládal za příliš kategorické a jednostranné a málo doložené a argumentované indoeuropeisticky; dovolával se při tom nejednou Bohuslava Havránka. Vcelku lze říci, že se tato výkladová koncepce slovanské historické syntaxe zachovala u nás i s přispěním prof. Kurze, u mne nejzřejměji v rozsáhlém compendiu staroslověnské skladby (*Altkirchenslavische /altbulgarische/ Syntax I-IV*, Freiburg 1989-2002) v některých pokusech o „syntaktické etymologie“; k nim se však uchyluji jen s vědomím jejich silné hypotetičnosti jako rekonstrukcí vlastně až glottogonických; pojímám je proto spíš noeticky modelově než ontologicky reálně.

Klíčovým metodologickým postulátem prof. Kurze pro výzkum staroslověnské syntaxe vůbec a její syntaxe zvláště bylo vcítit se do myšlenkového a představového světa jejich uživatelů. Tento princip uplatňoval ve vší své odborné práci, programově jej pak formuloval v citované už studii o *i* v participiálních konstrukcích a ve vstupním článku ke sborníku *Issledovanija...*, zaměřeném právě k teoretickému pojetí staroslověnské syntaxe. Dovolte mi chvíli okolo tohoto klíčového pojmu Kurzovy syntaktické metodologie kroužit. V prvním kole jej prakticky všichni jeho žáci a následovníci přijímali zcela bez výhrad. V druhém kole pak už zčásti manželé Bauerovi, ale zejména též já, jsme v něm přestávali vidět ten výlučný pracovní pojem, který by poskytoval jediný klíč ke skutečně objektivní lingvistické argumentaci při explikaci zkoumaných výrazových prostředků. Nikdy jsme samozřejmě nezpochybnili jeho cenu jako zcela nezbytného předpokladu syntaktického bádání a jeho přirozeného východiska; jakákoli analýza do-

kladů musí přece nezbytně vycházet z toho, že e (respektive j a k) se jim v daném kontextu rozumí. Ale poučení strukturalistickým učením o systémové vázanosti a vzájemné spjatosti jednotlivých jazykových prostředků a výrazových typů a seznámení též s některými postupy novější syntaktologie, např. se substitučním principem, s testováním toho, jaké jsou transformační možnosti zkoumaných syntaktických útvarů apod., začali jsme pokládat subjektivně intuitivní vcitování – navíc bez skutečné jazykové kompetence! – za málo argumentačně průkazné a usilovali jsme o to, opírat naše vývody o (metaforicky řečeno) „syntaktické chování“ zkoumaného jevu.

Jeden příklad za mnohé. Když jsem začal zpracovávat pro zmíněné už kompendium staroslověnské syntaxe kapitolku o „členovém *iže*“, sáhl jsem po materiálově vyčerpávající monografii Kurzové. V ní jsem se mj. dočetl, že se tohoto prostředku užívalo „k vytčení, k zdůraznění příslušných větných členů nebo celých vět, k odlišení jich od případů jiných apod.“ Nijak jinak než tímto způsobem se zjevně nedají vyložit případy s neutrálním absolutivně užitým *ježe* uvozujícím infinitiv, např. *polagaaze jedinō byti otъ velikyichъ dobroťъ ježe ne myti se – ύπετίθετο μίαν εἶναι τῶν μεγίστων ἀρετῶν τὸ κεχρηῆσθαι τῇ ἀλουσίᾳ* Supr 280.23-25 nebo citovanou větou, např. *съблjudи заронѣди (...) kyje (...) reče emu - eže ne ubješi* Mar, As, Zogr^b (ale Sav bez *eže*) - *τὸ οὐ φωνεῖσεις* Mt 19, (17-)18, a pravděpodobně ani ve vazbě s kongruentním *iže* a adverbialním určením (ve funkci neshodného přívlastku), které je příslušnému jménu anteponováno, např. *eže na °dchъ vlasvimiē·ne otъrustitъ se °ekomъ* Zogr, Mar, As (ale Sav °dchovъnoe chulenie) - *ἡ δὲ τοῦ Πνεύματος βλασφημία* Mt 12, 31. Zvláštnosti syntaktického chování vazeb s *iže* překládajícím řecký člen v ostatních typech těchto vazeb však ukazují spíše na to, že tento prostředek bez přímé opory v živém jazykovém úzu slovanském, ale výrazově s řeckou předlohou jakoby paralelní, byl vystaven systémovému tlaku přizpůsobit se podle možností domácí jazykové struktury, respektive se do ní nějak začlenit. Protože *iže* mělo jinak běžně funkci relativního zájmena uvozujícího věty vztahné, v projevech velmi frekventované, staly se právě ony modelem tohoto přizpůsobování. Projevuje se to v některých nápadných strukturně konstruktivních příznamech, jimiž se vazby s členovým *iže* výrazně odlišují od svých řeckých předloh:

a) Řecký člen kongruentní s anteponovaným substantivem v nepřímém pádě (a sám uvozující adverbialní obrat ve funkci neshodného přívlastku onoho substantiva) není do staroslověnštiny přeložen příslušným pádem nepřímým, nýbrž nominativem, např. *прѣбывъ въ gostinъnici jaže прѣдъ gradomъ - καταμένει ἐν τῇ πρὸ τῆς ἁγίας πόλεως ἠεροκομείῳ* Supr 282.14, tedy nikoli **въ gostinъnici·j e i z e прѣдъ gradomъ*, kde by **jeiže* bylo shodné s *gostinъnici* stejně, jako je řecký člen *τῇ* shodný s *ἠεροκομείῳ*; fakticky doložený stsl. nominativ *jaže* sugeruje představu relativního zájmena ve funkci podmětu příslušné věty vztahné s nominálním predikátem bez kopuly; v staroslověnštině by možnou variantou takových jmených přísudků v daném případě bylo **въ gostinъnici jaže бѣ прѣдъ gradomъ*, což je variantní typ překladatelské ekvivalence za řecké vazby členové v staroslověnštině rovněž doložený, tedy typ s nepochybnými relativními větami a s nominálním predikátem a kopulou, např. *°oče našъ·iže esi na nebesechъ* Zogr, Mar, Sav, *iže esi na nebesi* As - *πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς* (var. *ἐν τῇ οὐρανῷ*) Mt 6, 9.

b) Stejně tak v nominativu stojí po nominativním *iže* adjektivum nebo participium, které je v řecké verzi kongruentní (spolu se členem) se svým substantivem v nepřímém pádě jako jeho shodný přívlástek, např. *chošete li i oť kamyka sego uslyžati iže vami čystemь - θελέτε δε παρά του λίθου (...) του παρ' ύμῶν σεβομένου* Supr 34.15-17, tedy nikoli shodně s řečtinou *oť kamyka jegože vami čystьna, ale s nominativem odpovídajícím svou vstupní složkou podmětu věty relativní a svou jmennou složkou jejímu jmennému přísudku právě v nominativu, kdežto v řeckém *του λίθου του σεβομένου* jde o členem zdůrazněný přívlástek shodný s řídícím substantivem, které je v genitivu.

c) V staroslověnských konstrukcích s *iže* a s adverbialním výrazem, které rozvíjejí nějaké jméno, se projevuje silná tendence k jejich postpozici ve vztahu k onomu určovanému jménu, a to i proti znění řeckých předloh, např. *prěže sьvѣdѣlьstvujь o °chvycь °stьbьch i slavachь jaže po sich Christ, Šiš - προμαρτυρομενον τὰ εἰς Χριστὸν παθήματα καὶ τὰς μετὰ ταῦτα δόξας*, tedy nikoli *(sьvѣdѣlьstvujь o chьstvьch ...) ichьzeljěže po sich slavachь 1 Petr 1, 11. Uplatňuje se tu tzv. asymetrický model řecko-staroslověnské překladové ekvivalence, to znamená, že v „překladovém čtverci“ tvořeném průnikem dvou sloupců s řeckými synonymními prostředky (v našem případě postpozice ~ antepozice) na vertikále a dvou řádků s ekvivalentními synonymními prostředky staroslověnskými na horizontále zůstává podle statistiky všech dokladů z kanonických památek jedno z výsledných čtyř polí prázdné, totiž to, které bylo vyhrazeno pro relaci „řecká členová vazba v postpozici ~ staroslověnská vazba s *iže* v antepozici“; vůbec žádný doklad tohoto typu není v kanonických památkách doložen. Naproti tomu řecké členové konstrukce v antepozici jsou do staroslověňštiny překládány stejnou antepozicí jen někdy, vedle toho často též postpozicí, přestože ta s řeckou předlohou nesouhlasí. Ale právě postpozice vyhovuje lépe eventuálnímu pojetí těchto konstrukcí jako relativních vět (s nominálním predikátem bez kopuly), neboť ty zaujímají standardně postavení po svém antecedentu.

Když jsem tyto (a další ještě) syntaktické zvláštnosti v užívání „členového *iže*“ vyšetřil, obrátil jsem se znovu ke Kurzovu textu a v něm jsem se mj. dočetl, že „stará slověnština členu neměla; pouze relativum *iže* bývá kladeno napodobením řeckého členu, ale opravdovým členem není ani ono, neboť má ještě význam zvláštní“. Přes formální syntaktické detaily, kterými jsem snad přece jen poznání zkoumaného jevu trochu posunul, jsme se tedy s profesorem Kurzem pracujícím metodou včítání v celkovém výsledku nerozešli příliš.

Třetím kolem prošlo uplatnění principu včítání do sémantické osnovy zkoumaných jevů např. při hodnocení *i* v participiálních vazbách. Prof. Kurz interpretoval toto *i* interjekcionálně, já v habilitační práci *Syntax aktivních participií v staroslověňštině* z r. 1961 (kterou jsem podával u Kurze!) jsem tuto interjekcionalitu chápal v duchu Zubatého jen geneticky, kdežto aktuálně funkčně jsem i pokládal za spojku a Kurzův výklad tedy za anachronický. V r. 1996 jsem však v kompendiu staroslověnské syntaxe na základě sémantické a funkční analýzy *i* též v jiných syntaktických typech musel explikaci prof. Kurze v podstatě akceptovat.

A rýsuje se dokonce čtvrté kolo ve vývoji Kurzova metodologického postulátu v naší paleoslovenistické syntaktologii. Můj doktorand Boris Skalka zpracovává souvětí

s obsahovými větami v staroslověnštině. Poskytl jsem mu – zatím v rukopise – příslušnou kapitolku z posledního svazku svého syntaktického kompendia. Při konzultaci mi pak sdělil, že zatímco můj postup je spíše „formálně syntaktický“, on sám hodlá usilovat o jemné rozlišování sémantických typů a podtypů. Tedy jakýsi návrat k původnímu principu prof. Kurze.

Závěrem chci říci, že ve vývoji každého vědního oboru a každé disciplíny se objevují generační mezníky, na nichž se starší metodologické zásady a pracovní postupy buď odmítají vůbec, nebo se aspoň „překonávají“. I tento druhý pojem obsahuje v sobě ovšem složku „odmítnutí“ a jen slaběji též složku „pokračování“. Pro charakteristiku vývoje naší paleslovenistické syntaktologie bych proto raději volil označení „návaznost, navazování“, které samozřejmě neznamená prosté opakování, ale obsahuje silněji onu složku „pokračování“: zvýrazňuje přínos něčeho nového, ale s dalekosáhlým zachováním báze výchozí. Odkaz profesora Kurze v bádání o staroslověnské syntaxi je stále živý.

XVI. Olomoucké dny rusistů

Mezinárodní rok jazyků oslavili olomoučtí rusisté spolu s odborníky z více jak 12 zemí tradičně svými Olomouckými dny rusistů. Již po šestnácté zasedli 29. – 31. srpna 2001 do lavic filozofické fakulty UP, aby jak v plénu, tak posléze v sekcích jednali na téma „Научные традиции и новые направления в европейской и мировой русистике“. Tradiční i tentokrát zůstalo osvědčené organizační uspořádání jednání – plenární zasedání a vystoupení v sekcích.

V odborné části plenárního zasedání odezněly tři referáty. Jeho zahájení se ujali literární vědci M. Zahrádka (Olomouc) a R. Opitz (Leipzig), kteří své vystoupení nazvali lapidárně, leč výstižně: „Реализм? – Реализм!“ Soustředili se v něm na rozvoj realistické literatury v období postmodernismu. Podali výstižnou charakteristiku dvou základních typů postmodernismu ve vztahu k realismu a ukázali na vzájemné prostupování postmodernistických a realistických postupů. Vrátili se k Garaudyho teorii „realismus bez břehů“ a využili její podstaty k charakteristice současného stavu literatury.

Lingvistickou problematiku reprezentoval na plenárním zasedání příspěvek Z. Vychodilové (Olomouc), která se v referátu „Размышления над одной конститутивной характеристикой текста. (Связность текста в чешско-русском сопоставительном плане.)“ zamýšlela nad současným stavem a perspektivami bádání o textu v české jazykovědné rusistice a upozornila na potřebu vytvoření srovnávací lingvistiky textu. Konfrontační textovělingvistický přístup demonstrovala na problematice textové soudržnosti jako jedné ze závažných vlastností podílejících se na konstituování textu.

Frazeologická problematika byla na plenárním zasedání zastoupena společným referátem prof. V.M. Mokijenkova (St. Peterburg – Greifswald) a Je. Nikolajevové: „Интернациональный фонд русской фразеологической картины мира.“ Autoři